

[https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.06¹](https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.06<sup>1</sup)

УДК 002.5:378(71)

А. В. Гуменчук

кандидат історичних наук, доцент, перший проректор, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ, Україна

tor@ua.fm

<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>

ІННОВАЦІЙНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

Охарактеризовано генезу та історичні етапи розвитку вищої бібліотечно-інформаційної освіти Канади, виявлено провідні університети, що пропонують здобувачам освітні програми магістра й доктора філософії в галузі бібліотечних та інформаційних наук. На прикладі найрейтинговіших університетів Канади охарактеризовано когнітивні й інституційні особливості університетської підготовки бібліотечних фахівців вищої кваліфікації. На основі компаративного аналізу змісту і структури освітніх програм підготовки магістра й доктора філософії в галузі бібліотекознавства та інформаційних наук у провідних університетах Канади виявлено історичні традиції й основні тенденції модернізації системи підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів в умовах цифровізації глобального комунікаційного простору. Визначено основні етапи розвитку ступеневої системи підготовки бібліотечних фахівців Канади: етап генези (1904–1928 рр.), етап активного розвитку (1961–1980-ті рр.); етап міждисциплінарної інтеграції профілів освітніх програм (1995 – по цей час). Доведено, що канадська система підготовки інформаційних фахівців є однією з найкращих у світі, оскільки застосовує модель проактивного практико орієнтованого навчання, ґрунтованого на інтерактивних технологіях, високоякісних інноваційних програмах, інтегрованих у міжнародні дослідження.

Ключові слова: *вища бібліотечна освіта, Канада, освітні програми підготовки магістра та доктора філософії, спеціальність «Бібліотекознавство та інформаційні науки», міждисциплінарна модернізація бібліотекознавчих освітніх програм.*

A. Humenchuk

Candidate of Historical Sciences, assistant professor, First Vice-Rector, National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, Ukraine

INNOVATIVE DEVELOPMENT VECTORS OF THE HIGHER LIBRARY AND INFORMATION EDUCATION IN CANADA

The purpose of the article is to study historical features, as well as to determine the formation stages and modern vectors for the modernization of the Canadian system educational levels in the field of library specialists training as one of the best educational practices in the world.

The methodology. The study used historical-genetic and systemic-structural approaches, which made it possible to establish the periodization of the main stages of the origin and development of the library training educational levels in Canada.

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License

Comparative and content analysis of educational programs of master's and doctoral degrees of higher education, carried out by the schools of information studies of seven ranking Canadian universities, made it possible to determine the general and specific aspects in the training of specialists for the information industry, establish the features of the cognitive and institutional components of master's and doctoral educational programs, substantiate the objective need to strengthen their interdisciplinarity and versatility.

The results. It is established that the first university in Canada to establish a school for the library specialists training was McGill University (1904). In 1928, a library school was opened within the structure of the University of Toronto. The growing need for qualified library specialists led to the beginning of the stage of active development of the education levels system for training library specialists in Canada (1961–1980). Thus, the Library Schools were opened at the University of Montreal (1961), the University of Western Ontario (1861), the University of Alberta (1968), and the University of British Columbia (1969). The system of postgraduate library education began to take shape in 1971, when the first educational program for the preparation of PhD in Library and Information Sciences was launched at the University of Toronto, with the first doctoral degree in this specialty awarded in 1974. Since 1995, the stage of interdisciplinary integration of the educational programs' profiles in Canada has begun, the Schools of Library and Information Sciences were renamed into Schools of Information Management or Schools of Information Studies, the introduction of innovative interdisciplinary training programs has started for information specialists accredited by the most prestigious American Library Association (ALA) in the world.

The scientific topicality. Nowadays, seven prestigious universities in Canada have Schools of Information Studies that are actively diversifying the library and information specialists' training at the master's and doctoral levels. Their educational programs tend to be flexible and interdisciplinary, implementing double degree models, which, in the digital economy, guarantee graduates competitive advantages in the labour market, prestigious places of employment and career prospects. The School of Information Management at Dalhousie University is an initiator of the innovative interdisciplinary educational programs development in the North American educational services market. It recruits for the following master's programs: "Information Management and Public Administration", "Information Management and Environmental Resource Management", and also has founded a unique educational program for Canada — "Information Management and Legal Sciences", which provides a double degree of Master of Information and Doctor of Laws (MI / JD).

The practical significance. The results of the study can be used by Ukrainian institutions of higher education in the process of improving master's and doctoral educational programs in the specialty 029 "Information, Library and Archival Sciences". The Canadian experience of training library and information specialists is the best in the world in terms of the content, flexibility and student-centred learning organization. The introduction of the world's best practices for training library specialists will improve their quality and competitiveness in the global information market.

Keywords: *Higher Library Education, Canada, Master's and Doctor of Philosophy educational programs, "Library and Information Sciences" specialty, interdisciplinary modernization of Library Science educational programs.*

Постановка проблеми. Активна модернізація Україною ступеневої системи підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців визначила нові вектори міждисциплінарної інтеграції магістерських та докторських освітніх програм зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», сформувала сучасні напрями оптимізації освітніх практик. У цих умовах необхідним є поглиблене дослідження світового досвіду розвитку та модернізації системи ступеневої бібліотечної освіти, виявлення національних особливостей, кращих інноваційних практик підготовки бібліотечних фахівців в умовах підвищення інтелектуалізації професії, її тотальної цифровізації, посилення ролі бібліотек як базових комунікаційних посередників у формуванні інформаційного суспільства та суспільства знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській фаховій літературі останніх років є лише одна публікація, присвячена бібліотечній освіті Канади. Її автори Н. Михайличенко та І. Порало (2019) розкривають організаційні та когнітивні особливості канадської системи підготовки бібліотечних фахівців, яка є передовою не лише на теренах Північної Америки, але й у світі. Лідерські позиції Канади у Світовому рейтингу засвідчують результати підбиття підсумків цього рейтингу у 2022 р. за напрямом «Бібліотека та інформаційний менеджмент» (*QS World University Rankings by Subject: Library & Information Management*, 2022). На основі «Всесвітнього довідника з інформаційної, бібліотечної та архівної освіти» (Schniederjürge, 2007) визначено історію заснування, основні етапи розвитку та сучасний стан інституціональної й когнітивної складових вищої бібліотечної освіти Канади.

Корисним для підтвердження сучасних тенденцій модернізації бібліотечно-інформаційної освіти Канади та США є результати дослідження Т. Віч (Weech, 2015), яка довела суттєве розширення спектра спеціалізацій бібліотечних шкіл та збільшення освітніх програм, присвячених управлінню інформацією та куруванню даними. Це, з одного боку, створює нові кар'єрні можливості для випускників бібліотечних шкіл і підтримується Американською бібліотечною асоціацією як головною акредитаційною інституцією Північної Америки. З іншого, ці тенденції викликають певну стурбованість у бібліотекознавців Дж. Кемпбелл-Мейер та Л. Хассі (Campbell-Meier & Hussey, 2019), які досліджують еволюцію професійної ідентифікації на прикладі зміни контенту освітніх програм підготовки магістра бібліотечних та інформаційних наук (MLIS) у Сполучених Штатах і Канаді, констатуючи посилення в їх змісті інформаційної складової.

Стаття Н. Еріксон та Л. Шамчук (Erickson & Shamchuk, 2017) висвітлює особливості формування практичних навичок здобувачів, аналізуючи зміст 14 освітніх програм подвійних магістерських дипломів, що запроваджені в університетах Канади. Напрями інтеграції курсу «Управління знаннями» у

зміст та структуру освітніх програм підготовки бібліотечних фахівців обґрунтували у своїй статті М. Катущакова та Г. Ясечкова (Katuščáková & Jasečková, 2019). Автори вважають, що в умовах розвитку цифрової економіки ця дисципліна має ключове значення в управлінських компетентностях сучасного інформаційного менеджера. Аналіз потоку статей у фахових англомовних журналах свідчить про фрагментарне висвітлення окремих проблем підвищення якості підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців університетах Канади. Це актуалізує комплексне вивчення історичних витоків, сучасного стану та векторів модернізації вищої бібліотечної освіти Канади.

Мета статті — визначити історичні етапи становлення та сучасні вектори модернізації канадської системи підготовки бібліотечних фахівців як однієї з найкращих у світі освітніх практик.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Канаді сім університетів пропонують здобувачам магістерські та докторські програми підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців. Усі вони є найрейтинговішими університетами світового рівня: Університет Альберти, Університет Британської Колумбії, Університет Далхаузі, Університет Західного Онтаріо, Університет Макгілла, Університет Монреалю, Університет Торонто. Серед них, за результатами 2022 р., перше місце у Світовому рейтингу університетів за напрямом «Бібліотечний та інформаційний менеджмент» (раніше — «Бібліотечні та інформаційні науки») посів Університет Британської Колумбії (1908 р.) — найбільший у провінції та один з найкращих у світі науково-дослідний університет, що налічує майже 40 000 студентів. Серед його випускників 85% працевлаштовуються в перше півріччя після закінчення університету, що свідчить про високу якість підготовки кадрів та безперечний авторитет закладу серед працедавців. Створена в 1969 р. на факультеті мистецтв Університету Школа інформації (iSchool) — багато-профільна школа з міжнародним визнанням у галузі бібліотечно-інформаційних студій — пропонує здобувачам п'ять унікальних освітніх програм у галузі бібліотечних, архівних та інформаційних досліджень, успішне закінчення яких дозволяє отримати такі освітні ступені: магістр архівних досліджень (MAS); магістр бібліотечних та інформаційних досліджень (MLIS); подвійний диплом магістра архівних досліджень та бібліотечно-інформаційних досліджень (MAS/LIS); магістр мистецтв у галузі дитячої літератури (MACL); доктор філософії з бібліотечно-архівних та інформаційних досліджень. Школа пропонує наукоємне освітнє й дослідницьке середовище з міжнародним партнерством, можливостями проходження практики та стажування в кращих установах бібліотечної та архівної галузі.

Ступінь магістра бібліотечних та інформаційних досліджень присвоюється за результатом опанування здобувачами обов'язкових та вибіркового

дисциплін на загальну суму в 48 кредитів. Серед обов'язкових дисциплін: «Інформаційна політика та суспільство», «Управління інформаційними установами», «Інформація та дизайн даних», «Основи опису ресурсів та організація знань», «Бібліографічний пошук інформації», «Управління інформаційними активами», «Маркетинг в інформаційних установах», «Публічні бібліотеки», «Цифрові колекції зображень та текстів», «Управління цифровими колекціями». Серед вибірових дисциплін: «Література для дітей та молоді», «Джерела та послуги юридичної інформації», «Джерела та послуги медичної інформації», «Нові медіа для дітей та молоді», «Цифрові культурні колекції» та ін.

За результатами опанування магістерської освітньої програми здобувачі мають сформувати такі фахові компетентності:

- виявляти, аналізувати й оцінювати інформаційні потреби окремих користувачів, спільнот та організацій, швидко реагувати на ці потреби за допомогою розробки, надання та оцінки інформаційних ресурсів, послуг і систем;
- оцінювати, організовувати та керувати інформацією для ефективного її збереження, виявлення, доступу й використання;
- застосовувати знання про поточні та нові технології в реальних ситуаціях, беручи до уваги точки зору інституційних і громадських зацікавлених сторін;
- критично та неформально оцінювати роль і перспективи інформаційних професій у суспільстві;
- вільно й вдумливо формулювати ідеї та концепції в різних формах спілкування;
- оцінювати, вибирати й використовувати засоби комунікації та навчання на основі розуміння різних комунікативних цілей та аудиторій;
- демонструвати лідерство, ініціативу й ефективну співпрацю в команді та в умовах малих груп;
- застосовувати принципи ефективного управління та прийняття рішень до організаційних питань і завдань;
- проводити оригінальні наукові дослідження, узагальнювати й застосовувати наявні наукові знання зі своєї галузі знань та із суміжних сфер для виявлення й аналізу важливих теоретичних та практичних питань;
- поводитися відповідно до філософії, принципів та етики професії, зберігаючи критичний погляд на роль професіонала в суспільстві;
- виступати від імені професії та різних груп, яким слугує ця професія;
- сприяти розвитку галузі, беручи участь у професійному розвитку, навчанні, дослідженнях або громадських роботах (*iSchool of University of British Columbia, 2023*). Перелік цих компетентностей слід взяти до

уваги українським розробникам освітніх програм зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», що дозволить готувати інформаційних фахівців на рівні кращих світових зразків.

Популярна в абітурієнтів також міждисциплінарна освітня програма «Архівні та бібліотечно-інформаційні дослідження» (MAS/LIS), успішне опанування якої дозволяє в скорочений термін отримати подвійний диплом магістра в галузі архівних та бібліотечно-інформаційних досліджень, що надає випускникам конкурентні переваги на ринку праці, суттєво розширюючи можливості їх працевлаштування та професійної кар'єри.

Докторська освітньо-наукова програма «Бібліотечні, архівні та інформаційні дослідження» базується на міждисциплінарному підході до розвитку змісту й організації навчання. Обсяг освітньої компоненти програми — 27 кредитів, які здобувачі ступеня доктора філософії в галузі бібліотечних, архівних та інформаційних досліджень опановують протягом перших двох років навчання. Серед обов'язкових навчальних дисциплін слід згадати: «Передові академічні та дослідницькі практики в бібліотечній, архівній, інформаційній галузях», «Методи наукових досліджень», «Аналіз даних». Загалом за чотири роки навчання здобувач має написати та захистити дисертацію, яка вирішує актуальну наукову проблему й сприятиме тому, щоб надбання людського досвіду, зафіксоване в традиційних та цифрових документальних артефактах, гарантовано зберігалось, розповсюджувалося й досліджувалося.

Проблематика наукових студій аспірантів постійно модернізується відповідно до останніх тенденцій розвитку інформаційної галузі. Серед базових напрямів досліджень є: Пошук, збереження та використання інформації; Дизайн цифрової взаємодії людини та комп'ютера; Критичні підходи до інформаційних систем та послуг; Оцінка, класифікація та організація інформації; Соціальні обчислення; Інформаційна етика та інформаційна політика; Особисті архіви, цифрові архіви та інтернет-спільноти; Записи та управління інформацією; Управління даними та обробка природної мови; Блокчейн-технології, інформаційна довіра та управління; Збереження цифрової культурної спадщини; Цифрові гуманітарні науки (*PhD Program of UBC iSchool*, 2023).

Другим у світовому рейтингу та першим в Канаді університетом, у якому ще в 1904 р. була започаткована підготовка бібліотечних фахівців, є Університет Макгілла. Нині його бібліотечна школа реорганізована в Школу інформаційних досліджень, яка пропонує здобувачам освітні програми (ОП) магістерського та докторського рівнів, акредитовані найпрестижнішою у світі Американською бібліотечною асоціацією (ALA). Дворічна магістерська ОП «Інформаційні дослідження» (раніше вона мала назву «Master

of Library and Information Studies»), обсягом 48 кредитів, має дві профілізації — професійну або дослідницьку, у структурі якої закладено 18 кредитів на написання та захист реального дослідницького проекту. Обидві програми універсальні за змістом і готують випускників до роботи або подальших досліджень у будь-яких сферах інформаційної галузі. Про гнучкість ОП свідчить те, що здобувачі ступеня магістра інформаційних досліджень (MISt) вивчають 6 обов'язкових навчальних дисциплін загальним обсягом 18 кредитів та завдяки широкому переліку вибірових дисциплін створюють індивідуальну програму навчання, основу на подальшій спеціалізації в галузі бібліотечних або архівних досліджень, управління знаннями, науки про ефективну взаємодію з користувачем (UX), науки про дані. Важливо зазначити, що індивідуальна освітня програма здобувача може поєднувати курси з декількох спеціалізацій, які відповідають його майбутнім фаховим інтересам та кар'єрному розвитку. Студенти з широким баченням свого професійного майбутнього можуть на основі консультації з науковим керівником адаптувати свою програму навчання, обравши найрелевантніші їхнім фаховим уподобанням вибірові дисципліни. Оскільки галузь інформаційних досліджень нині стрімко розвивається, Університет Макгілла постійно оновлює перелік вибірових дисциплін, забезпечуючи своїм здобувачам максимальну гнучкість освітніх траєкторій навчання.

У переліку обов'язкових дисциплін, які закладають теоретичний фундамент інформаційної професії, — «Основи інформаційних досліджень», «Організація інформації», «Принципи дослідження та аналіз», «Проектування інформаційної системи», «Інформаційна поведінка та ресурси», «Управління інформацією в організації». Аналіз змісту цих дисциплін дозволив з'ясувати, що вони спрямовані на формування професійного світогляду сервіс-орієнтованих інформаційних фахівців, розвитку в них навичок управління інформаційними ресурсами та знаннями, захисту доступу до інформації, використання ІТ-технологій для якісного задоволення інформаційних потреб користувачів. Серед основних завдань навчання фігурують: досягти розуміння студентами історичних та теоретико-методичних основ інформаційних досліджень, сформувати навички: відбору, придбання, організації, зберігання, поширення інформації та знань у будь-якому форматі; проектування, управління та оцінки інформаційних ресурсів, систем і послуг; сприяння ефективній взаємодії користувачів з ресурсами інформації й знань; застосування теорій, принципів та методів управління інформаційними установами; визначення ключових проблем інформаційної політики; розуміння ролі та можливостей ІТ-технологій в інформаційній галузі, принципів професійної етики, ролі професійних асоціацій у розвитку професії. Опанування ОП майбутніми фахівцями вможливить

критично оцінювати наукові концепції та застосовувати дослідницький інструментарій, керувати проектами, аналізувати індивідуальні та колективні інформаційні потреби й вимоги користувачів для надання їм якісних інформаційних послуг, демонструвати навички спілкування, вирішення проблем та прийняття рішень в умовах невизначеності, оцінювати різноманітні ролі та обов'язки інформаційних фахівців у різних організаційних та соціальних контекстах (*School of Information Studies McGill University, 2023*).

Важливо зауважити, що Школа інформаційних досліджень Макгілла пишається тим, що вже більше ста років готує бібліотечні кадри й донині зберігає бібліотечну спеціалізацію підготовки інформаційних фахівців. Викладачі Школи зазначають, що бібліотекознавчі дослідження є невід'ємною складовою ОП підготовки магістра інформаційних досліджень. Курси бібліотечної спеціалізації присвячені ідентифікації, організації, збереженню та наданню в користування бібліотечних ресурсів в усіх форматах. Серед базових навчальних дисциплін, які обирають майбутні бібліотекарі, є такі: «Класифікація і каталогізація», «Абстрагування та індексування», «Довідково-інформаційні послуги», «Історія книги і поліграфії», «Публічні бібліотеки», «Урядова інформація», «Медична інформація», «Правова інформація», «Ресурси з біоінформатики» та ін. Випускники бібліотечної спеціалізації мають право обіймати посади бібліотекаря в університетських, публічних, спеціальних (медичних, правових, шкільних) бібліотеках, каталогізатора, референта-аналітика, інформаційного архітектора, фахівця з ділової інформації. Окрім різних типів бібліотек та архівів потенційними роботодавцями для випускників цієї спеціалізації є державні установи (Банк розвитку бізнесу Канади, Національна рада Канади з кінематографії, Міністерство юстиції Канади та ін.), а також бізнес-сектор (Pricewaterhouse Coopers, Alcan, SNC Lavalin, KPMG та ін.).

Школа інформаційних досліджень Макгілла була однією з перших шкіл Північної Америки, яка запровадила в межах професійної магістерської програми спеціалізацію «Управління знаннями» (KM). Ця спеціалізація спрямована на підготовку фахівців, здатних визначати корисні та актуальні приховані знання в певній організації, а також організувати, об'єднувати, синтезувати знання для підвищення ефективності праці в результаті повторного використання знань, сприяння творчості та інноваціям. Суміжною із цією спеціалізацією є конкурентна розвідка, спрямована на отримання організаціями знань про своє конкурентне середовище та інтегрування цих знань в інноваційні стратегії. Серед вибірових дисциплін, які пропонують студентам на цій спеціалізації, слід означити: «Управління знаннями», «Інтелектуальний капітал», «Таксономії знань», «Конкурентна розвідка», «Управління спільнотами знань». Оскільки діяльність менеджерів

знань спрямована на управління ресурсами знань, які знаходяться у працівників установи і в її документах, базах даних та інших сховищах цінного контенту, то вони працюють у різноманітних сферах — від консалтингових, фармацевтичних та фінансових установ — до державних підприємств, навчальних закладів, творчих і волонтерських організацій. Серед основних обов'язків менеджерів знань, які працюють як з кадровими ресурсами, так і з IT-технологіями, є: планування та реалізація спадкоємності, яка забезпечує передавання знань установи новим співробітникам, введення їх у систему організаційної пам'яті, проектування та управління активами знань установи для підтримки її конкурентних переваг; картування інтелектуальних активів установи, збереження та захист її конфіденційної інформації; розробка корпоративної політики установи щодо контролю якості; коучинг, виявлення та поширення передового досвіду, управління життєвим циклом конкурентної розвідки та ін. Посади, на яких працюють випускники цієї спеціалізації, такі: менеджер знань, таксономіст знань, онтолог, менеджер порталу, контент-редактор / менеджер, фахівець з конкурентної розвідки, співробітник служби підтримки знань (KSO). Серед потенційних роботодавців менеджерів знань — видавці та ЗМІ, агрегатори та постачальники баз даних (наприклад, DIALOG), IT-компанії, інформаційні агентства типу Reuters, консалтингові фірми, науково-дослідні установи, медичні та юридичні компанії, інформаційні установи, підрозділи конкурентної розвідки, урядові установи тощо.

Зміст спеціалізації «Архівні дослідження» спрямований на підготовку фахівців, здатних здійснювати відбір, придбання, оцінку, систематизацію, збереження та організацію використання архівних документів. Закономірно, що серед навчальних дисциплін, які пропонують студентам цієї спеціалізації, є: «Архівний опис та доступ», «Управління консервацією документів», «Архівні принципи і практика», «Цифрове кураторство», «Управління корпоративним контентом», «Цифрові медіа». Серед кар'єрних перспектив випускників цієї спеціалізації — робота на посадах архіваріусів та менеджерів документації, кураторів рукописів, інформаційних менеджерів та менеджерів цифрових ресурсів у різноманітних установах, пов'язаних, зокрема, зі збереженням культурного надбання (архівах, музеях, спеціалізованих бібліотеках, історичних спілках, центрах документації, університетах, релігійних організаціях тощо).

Перспективними для запровадження в систему підготовки інформаційних фахівців є ще дві спеціалізації, які успішно просувають на ринок праці канадські університети. Це управління дизайном цифрової взаємодії з користувачем та кураторство даних. Випускники цих спеціалізацій працюють на перехресті сфери інформаційного обслуговування користувачів

та управління базами даних. Так, новітні нині професії UX-дизайнера та UI-дизайнера пов'язані з цілеспрямованим вивченням поведінки користувачів для виявлення та тестування нових вимог до дизайну інтерфейсів вебсайтів та порталів, вирішення проблем пошуку й захисту інформації. Ці навички студенти опановують, вивчаючи такі курси: «Інформаційна архітектура», «Дизайн, орієнтований на користувача», «Аналіз зручності використання та оцінка», «Інформаційна безпека», «Data Mining», «Проектування та управління вебсистемою», «Проектування та розробка баз даних».

Фахівці такого профілю затребувані в консалтингових та дизайнерських фірмах, IT-компаніях, фінансових установах, а також у бібліотеках та музеях, які прагнуть до підвищення якості та комфортності надання користувачам своїх цифрових продуктів і послуг. Серед основних професійних обов'язків UX-дизайнера можна означити такі: планування та проведення досліджень інформаційної поведінки користувачів, аналіз й інтерпретація кількісних та якісних показників щодо взаємодії користувачів з інформаційними продуктами та послугами, врахування їхніх відгуків, побажань; створення користувацьких історій, персонажів та розкадровок, розробка інформаційної архітектури та карти сайту, створення прототипів, вайр-фреймів, карт сайту та екранних потоків; проведення юзабіліті-тестування, презентація й передавання ідей ключовим зацікавленим сторонам.

Наука про дані (DS) — це міждисциплінарна галузь знань, у якій використовують алгоритми та методи для перетворення великих обсягів складних даних у знання, які можна інтерпретувати, та в інноваційні ідеї, що можна запровадити у практику. Робота фахівців з управління даними пов'язана з інформацією, її споживачами та інтелектуальними системами обробки інформації. Студенти, які обрали означену спеціалізацію, вивчають курси програмування, проектування баз даних та вебсистем, технології інтелектуального аналізу даних, результатів їхнього зберігання. Оскільки обсяги великих даних та їхня складність постійно зростають, то існує високий попит на фахівців у галузі обробки даних, аналітиків та інженерів в усіх секторах — від охорони здоров'я — до промисловості, як у державному, так і у приватному секторах економіки. Фахівці в галузі науки про дані відповідають в установах за розробку та реалізацію процесу перетворення необроблених даних з баз даних у цінні знання для управлінців вищого рівня. Бізнес-аналітики мають гарантувати вірогідність результатів обробки даних, вони розробляють шаблони планів та звітів, корегують бізнес-процеси для ефективнішого досягнення цілей діяльності установи. Архітектор рішень відповідає за перетворення побажань клієнтів у завдання розробки програмного забезпечення, які можуть бути реалізовані інженером-програмістом та інженером з машинного навчання.

Випускники означеної спеціалізації працюють на посадах аналітиків даних, бізнес-аналітиків, інженерів даних, інженерів з машинного навчання, спеціалістів з ділового звітування, спеціалістів з інтеграції даних, архітекторів рішень. Їх реальними та потенційними роботодавцями є Канадський центр кібербезпеки, Канадське податкове агентство, правоохоронні органи, ІТ-компанії, телекомунікаційні компанії, банки та страхові агентства, ЗМІ та соціальні медіа, інтернет-магазини, лікарні, установи транспортного та енергетичного сектору.

Докторантура в галузі інформаційних досліджень Університету Макгілла пропонує здобувачам чотири обов'язкові навчальні дисципліни, 3 кредити кожна («Дослідницькі парадигми в інформаційних науках», «Дизайн дослідницького проекту», «Історіографія проблеми, яка досліджується», «Теоретико-методологічні основи інформаційних досліджень») та широкий асортимент курсів за вибором, зокрема і поза межами Школи інформаційних досліджень Макгілла, які можуть бути корисними аспірантам. Зокрема, це такі навчальні дисципліни, як «Викладання та навчання у вищій школі», «Методика написання наукових статей», «Кількісні та якісні методи наукових досліджень», «Статистичні методи досліджень та експериментальний дизайн».

Про якість підготовки Університетом Макгілла докторів філософії в галузі інформаційних досліджень свідчить складна та надсучасна тематика їхніх наукових студій: інтелектуальний аналіз даних; хмарні обчислення; інформаційна безпека та конфіденційність; взаємодія людини з комп'ютером; архівування та пошук музики; біоінформатика й біомедицинська інформація; оцінка цифрових ресурсів у медичному секторі; інформаційні потреби малого бізнесу; інформаційна взаємодія; управління інформацією та знаннями; конкурентна розвідка; управління знаннями про дезінформацію, фейкові новини та постправда; неявне управління знаннями; управління творчістю та інноваціями та ін.

Таким чином, найстаріша в Канаді вища бібліотечна школа нині реалізує найперспективніші освітні програми підготовки інформаційних фахівців якісно нової генерації, зорієнтованих на виконання високотехнологічних професійних завдань у цифровому комунікаційному просторі.

В Університеті Монреалю Школу бібліотечних та інформаційних досліджень було відкрито в 1961 р. Із цього часу постійно розвивався перелік освітніх програм підготовки інформаційних фахівців. Нині організаційна структура магістерського рівня освіти передбачає опанування здобувачами 51 кредиту, з яких 27 обов'язкових та від 18 до 24 кредитів — додаткові, спрямовані на формування фахових компетентностей, пов'язаних з майбутньою спеціалізацією (архівна справа; управління цифровою інформацією; інформатика; музеологія; інформаційні науки).

Під час опанування циклу обов'язкових навчальних дисциплін майбутні магістри оволодівають навичками управління інформаційними ресурсами, продуктами та послугами, вивчають інструменти корпоративної роботи в Інтернеті, технології управління контентом (CMS) та системами документації (GED). У переліку обов'язкових дисциплін є: «Пошук інформації», «Архівна інформатика», «Бібліотечна інформатика», «Взаємодія з користувачем», «Цифрова інформація та документальні обчислення», «Управління інформаційними послугами», «Методи дослідження інформаційних наук». Серед дисциплін спеціалізації показовими існують такі: «Управління цифровими архівами та бібліотеками», «Індексування цифрових колекцій», «Інформаційна архітектура та користувацький досвід», «Бізнесаналітика», «Управління знаннями», «Штучний інтелект та текстові дані», «Бібліометрія та наукова комунікація», «Інформація: кодування та позиціонування», «Зберігання аудіовізуальних та цифрових документів», «Управління проектами» та ін. (*University of Montreal, School of Library and Information Studies, 2023*). Цей перелік свідчить, що ступінь магістра в галузі інформаційних наук спрямована на підготовку фахівців, здатних ідентифікувати, оцінювати, формувати, зберігати, організовувати інформацію в будь-яких форматах, поширювати її на потреби користувачів та ефективно управляти нею. Такі навички вможливають успішну кар'єру інформаційного фахівця у високотехнологічному цифровому середовищі.

Школа управління інформацією одного з найстаріших та рейтингових закладів вищої освіти приморських провінцій Канади — Університету Далхаузі (1818 р., м. Галіфакс, провінція Нова Шотландія) — пропонує декілька магістерських освітніх програм в усіх галузях бібліотечної та інформаційної науки з акцентом на управління даними. Отримання ступеня магістра в галузі інформації або магістра в галузі управління інформацією передбачає опанування здобувачами 45 кредитів за 20 місяців навчання, вивчення циклу обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін. Серед обов'язкових дисциплін є: «Інформація в суспільстві», «Організація інформації», «Методи наукових досліджень», «Джерела інформації, послуги та пошук», «Організаційне управління і стратегія», «Системи управління інформацією», «Управління даними». З-поміж вибіркових дисциплін — «Наука про дані», «Бізнесаналітика та візуалізація даних», «Вебдизайн і архітектура», «Управління геопросторовою інформацією», «Системи управління контентом».

Завдяки співпраці між Школою управління інформацією та Юридичною школою Університет Далхаузі став першим у Канаді університетом, який започаткував міждисциплінарну освітню програму, яка надає комбінований ступінь магістра інформації та доктора юридичних наук (MI/JD). Цей ступінь

відбиває зміну ролі інформації та цифрових технологій у суспільстві, які породжують правові та політичні колізії, що потребують юридичної підтримки та супроводу. Обидва ступені здобувачі отримують за чотири роки замість п'яти, які потрібні для отримання цих ступенів окремо й послідовно. Така гнучкість в організації навчання приваблює студентів, які одночасно вивчають цикли обов'язкових дисциплін з обох освітніх програм, зокрема з освітньої програми доктора юридичних наук — це «Карне правосуддя: особистість та держава», «Основи публічного права», «Юридичні дослідження», «Власність у її історичному контексті», «Конституційне право», «Цивільне право». Випускники цієї міждисциплінарної освітньої програми мають перспективи обіймати посади юридичних бібліотекарів, юристів у галузі інтелектуальної власності, інтернет- і медіаюристів, юридичних видавців та редакторів, юристів-дослідників інформаційного простору та ін.

Ще одну інноваційну міждисциплінарну освітню програму в Канаді запропонували здобувачам Школа управління інформацією у співпраці зі Школою державного управління Університету Далхаузі. Опанування цієї програми дозволяє отримати випускникам комбінований ступінь магістра інформації та магістра державного управління (MI/MPA) і посісти посади консультантів з інформаційних систем, аналітиків у галузі державної інформаційної політики, менеджерів інформаційних продуктів та послуг.

Розробники цієї програми вважають, що для успішної кар'єри в умовах цифрової економіки співробітники державного сектору мають володіти системою технічних та інформаційно-комунікаційних компетентностей для реалізації складних завдань у галузі адміністрування та управління установами різних типів. У межах цієї програми студенти проходять стажування з метою накопичення практичного управлінського досвіду, опановують сучасні технології менеджменту інформації та знань.

Обсяг освітньої програми — 27 навчальних дисциплін (81 кредит), з яких 12 дисциплін (36 кредитів) присвячені опануванню компетентностей магістра інформації, 15 навчальних дисциплін (45 кредитів) формують знання та навички в галузі державного управління. Серед них є, зокрема, такі дисципліни, як «Організаційні моделі державного управління», «Вступ в державну політику», «Управлінська економіка», «Кількісні методи управління державним сектором», «Стратегічний фінансовий облік», «Кадрові ресурси державного сектора», «Методи дослідження та аналіз політики для державного сектора», «Етика, державна служба та уряд». Вивчення цих дисциплін дозволяє сформувати потужну систему управлінських, організаційних, дослідницьких компетентностей, які доповнюють знання з управління інформацією та гарантують якісну підготовку майбутніх фахівців з комбінованим магістерським ступенем (*Dalhousie University. School of Information Management, 2023*).

Унікальними міждисциплінарними компетентностями володіють випускники ще однієї освітньої програми, яка започаткована Університетом Далхаузі та надає ступінь магістра з управління інформацією та магістра управління ресурсами навколишнього середовища (MI/MREM). Фокус цієї освітньої програми спрямований на формування знань та навичок, пов'язаних з організацією, аналізом, пошуком і використанням інформації, яка має важливе значення для прийняття інноваційних рішень щодо управління екологічним сектором економіки. Подвійний магістерський ступінь дозволяє випускникам цієї освітньої програми обіймати посади менеджера інформації про рибу та дику природу, менеджера екологічної інформації, менеджера інформації про навколишнє середовище, бібліотекаря геоспросторових і біологічних даних.

Зміст та структура освітньої програми передбачає, що за 28 місяців навчання здобувачі вивчають 22 навчальні дисципліни, з яких 9 стосуються управління інформацією і становлять 27 кредитів, а 6 базових дисциплін (18 кредитів) репрезентують зміст магістерської освітньої програми з управління соціальними та біофізичними ресурсами навколишнього середовища. Ще 18 кредитів спрямовано на опанування здобувачами факультативних дисциплін за вибором, які пов'язані з їхнім баченням майбутнього кар'єрного зростання. У циклі обов'язкових дисциплін здобувачі вивчають: «Закони і політика управління ресурсами навколишнього середовища», «Соціально-політичні аспекти управління ресурсами навколишнього середовища», «Управління інформаційними ресурсами про навколишнє середовище», «Біофізичні аспекти управління ресурсами навколишнього середовища». Важливо зазначити, що, розвиваючи міждисциплінарні програми, канадські університети зберігають бібліотечну складову підготовки фахівців, яка інтелектуалізується під впливом цифровізації глобального комунікаційного простору.

Висновки. Отже, вища бібліотечна освіта Канади має понад сторічний досвід підготовки інформаційних фахівців. Перша бібліотечна школа заснована в структурі Університету Макгілла у 1904 р. Основними етапами розвитку ступеневої системи підготовки бібліотечних фахівців Канади є: генеза (1904–1928 рр.), активний розвиток (1961–1980-ті рр.); міждисциплінарні інтеграції профілів освітніх програм (1995 – по цей час). Нині 7 найпрестижніших університетів Канади мають школи інформаційних досліджень, які активно диверсифікують вектори підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців магістерського та докторського рівнів. Їхні освітні програми тяжіють до гнучкості й міждисциплінарності, реалізуючи моделі подвійних дипломів, що гарантує випускникам в умовах цифрової економіки конкурентні переваги на ринку праці, престижні місця працевлаштування та

перспективи кар'єрного зростання. Ініціатором розробки інноваційних на ринку освітніх послуг Північної Америки міждисциплінарних освітніх програм є Школа управління інформацією Університету Далхаузі, яка здійснює набір на такі магістерські програми: «Управління інформацією та державне управління», «Управління інформацією та управління ресурсами навколишнього середовища», а також заснувала унікальну в Канаді освітню програму «Управління інформацією та юридичні науки», яка надає подвійний ступінь магістра інформації та доктора юридичних наук (MI/JD). Канадський досвід підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців є найкращим у світі з точки зору змістовності, гнучкості та студентоцентрованості організації навчання, тому обов'язково має бути запозиченим українськими ЗВО, які готують фахівців зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Список посилань

- Михайличенко, Н., & Порало, І. (2019). Бібліотечна освіта Канади: робота бібліотекаря та діяльність бібліотек. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*, 2, 54–57.
- Campbell-Meier, J., & Hussey, L. (2019). Exploring Becoming, Doing, and Relating within the information professions. *Journal of Librarianship and Information Science*, 51, 4, 962–973. DOI: 10.1177/0961000618757298. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85041891859&doi=10.1177%2f0961000618757298&partnerID=40&md5=13c590d2ed5dd69685983d68eb5baea1>
- Dalhousie University. School of Information Management* (2023). Dal. <https://www.dal.ca/faculty/management/school-of-information-management/current-students-site/Courses.html>
- Erickson, N., & Shamchuk, L. (2017). Paraprofessional library education in Canada: An environmental scan [La formation paraprofessionnelle en bibliothéconomie: Un portrait de la situation]. *Canadian Journal of Information and Library Science*, 41, 1–2, 18–41. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85027021367&partnerID=40&md5=02955a43b163ac3291388dc5aff4679a>.
- iSchool of University of British Columbia* (2023). Grad. <https://www.grad.ubc.ca/prospective-students/graduate-degree-programs/master-of-archival-studies-library-information-studies>
- Katuščáková, M., & Jasečková, G. (2019). Diffusion of KM education in LIS schools. *Journal of Education for Library and Information Science*, 60, 1, 83–100. DOI: 10.3138/jelis.60.1.2018-0005. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85062645525&doi=10.3138%2fjelis.60.1.2018-0005&partnerID=40&md5=d15a69c18054203c34dce993ce77eb15>
- PhD Program of UBC iSchool* (2023). Grad. <https://www.grad.ubc.ca/prospective-students/graduate-degree-programs/phd-library-archival-information-studies>

- QS World University Rankings by Subject: Library & Information Management* (2022). Topuniversities. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2022/library-information-management?&page=0>
- Schniederjürge, A. (Ed.). (2007). *World Guide to Library, Archive and Information Science Education: Third new and completely revised edition*. K. G. Saur.
- School of Information Studies McGill University* (2023). McGill. <https://www.mcgill.ca/sis/programs/mist>
- University of Montreal. School of Library and Information Studies* (2023). Umontreal. <https://admission.umontreal.ca/programmes/maitrise-en-sciences-de-linformation/>
- Weech, T. (2015). New career opportunities and their impact on Library and Information Science degrees, an exploratory study. *BiD*, 35. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-84959920814&partnerID=40&md5=d97e5ad197da0bc341a93372feaa7021>.

References

- Mykhailychenko, N., & Poralo, I. (2019). Library education in Canada: the work of a librarian and the activities of libraries. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 2, 54–57. [In Ukrainian].
- Campbell-Meier, J., & Hussey, L. (2019). Exploring Becoming, Doing, and Relating within the information professions. *Journal of Librarianship and Information Science*, 51, 4, 962–973. DOI: 10.1177/0961000618757298. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85041891859&doi=10.1177%2f0961000618757298&partnerID=40&md5=13c590d2ed5dd69685983d68eb5baea1>. [In English].
- Dalhousie University. School of Information Management* (2023). Dal. <https://www.dal.ca/faculty/management/school-of-information-management/current-students-site/Courses.html>. [In English].
- Erickson, N., & Shamchuk, L. (2017). Paraprofessional library education in Canada: An environmental scan [La formation paraprofessionnelle en bibliothéconomie: Un portrait de la situation]. *Canadian Journal of Information and Library Science*, 41, 1–2, 18–41. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85027021367&partnerID=40&md5=02955a43b163ac3291388dc5aff4679a>. [In English].
- iSchool of University of British Columbia* (2023). Grad. <https://www.grad.ubc.ca/prospective-students/graduate-degree-programs/master-of-archival-studies-library-information-studies>. [In English].
- Katuščáková, M., & Jasečková, G. (2019). Diffusion of KM education in LIS schools. *Journal of Education for Library and Information Science*, 60, 1, 83–100. DOI: 10.3138/jelis.60.1.2018-0005. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85062645525&doi=10.3138%2fjelis.60.1.2018-0005&partnerID=40&md5=d15a69c18054203c34dce993ce77eb15>. [In English].

- Schniederjürge, A. (Ed.). (2007). *World Guide to Library, Archive and Information Science Education: Third new and completely revised edition*. K. G. Saur. [In English].
- School of Information Studies McGill University* (2023). McGill. <https://www.mcgill.ca/sis/programs/mist>. [In English].
- University of Montreal. School of Library and Information Studies* (2023). Umontreal. <https://admission.umontreal.ca/programmes/maitrise-en-sciences-de-linformation/>. [In English].
- QS World University Rankings by Subject: Library & Information Management* (2022). Topuniversities. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2022/library-information-management?&page=0>. [In English].
- PhD Program of UBC iSchool* (2023). Grad. <https://www.grad.ubc.ca/prospective-students/graduate-degree-programs/phd-library-archival-information-studies>. [In English].
- Weech, T. (2015). New career opportunities and their impact on Library and Information Science degrees, an exploratory study. *BiD*, 35. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-84959920814&partnerID=40&md5=d97e5ad197da0bc341a93372feaa7021>. [In English].

Надійшла до редколегії 31.03.2023